

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи соціолінгвістики»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Українська мова і література»

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.01 Українська мова та література

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні
кафедри Протокол № 1 від «29»
серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Основи соціолінгвістики»
Викладач (-і)	Пітель Василь Іванович
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-08
E-mail викладача	vasyl.pitel@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/d5f1443cfbaa369a5139
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна "Основи соціолінгвістики" передбачає вивчення студентами основних понять і категорій соціолінгвістичної науки; критеріїв аналізу мовної ситуації та мовної політики; методології дослідження складного взаємозв'язку мови і суспільства, що характеризується специфічними особливостями становлення і розвитку цих двох достатньо складних категорій.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	

<p>Метою навчальної дисципліни є поглиблене вивчення студентами специфіки функціонування української мови у національно-культурному й державному суспільному житті українського народу, дослідження, яке передбачає перенесення акцентів з аналізу мови як замкненої в самій собі системи на її комунікативний аспект.</p> <p>Завдання (цілі):</p> <p>вивчення студентами основних понять і категорій соціолінгвістичної науки; критеріїв аналізу мовної ситуації та мовної політики; методології дослідження складного взаємозв'язку мови і суспільства, що характеризується специфічними особливостями становлення і розвитку цих двох достатньо складних категорій;</p> <p>вивчити історію становлення і розвитку української літературної мови в соціолінгвістичному аспекті, дослідити мовну ситуацію в Україні періоду ХХ і першої половини ХХІ століть, опрацювати основні сучасні соціолінгвістичні дослідження з метою адекватного усвідомлення філологами поточної мовної ситуації в українській державі.</p>
4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики та літературного краєзнавства) у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

3. Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.
5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
8. Здатність працювати в команді та автономно.
10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності:

1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.
2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.
6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній і письмовій формах, у різних жанровостильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.
7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів.
11. Здатність до надання консультацій із дотримання норм літературної мови та культури мовлення.
12. Здатність до організації як усної, так і писемної ділової комунікації.

Програмні результати навчальної дисципліни:

1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною мовою усно й письмово, використовувати її для організації ефективної міжкультурної комунікації.
2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.
7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їхнього розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.
8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови і літератури, вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.
10. Знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.
14. Використовувати українську мову в усній та письмовій формі, у різних жанровостильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.
16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції української філології, вміти застосовувати їх у професійній діяльності.
17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та / або навчання.

5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття	Загальна кількість годин		
Лекції	12 год.		
Практичні заняття	18 год.		
Самостійна робота	60 год.		
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
Сьомий	035 Філологія	Четвертий	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ. Теоретичні питання соціолінгвістики	2	2	4
Тема 2. Українська соціолінгвістика: історія становлення і розвитку	2	4	6
Тема 3. . Питання становлення української літературної мови в соціолінгвістичному аспекті	2	2	10
Тема 4. Мовна політика доби українізації (20-ті рр. ХХ ст.)	2	2	10
Тема 5. Мовна ситуація в Україні в 30-ті – 40-ві рр. ХХ ст.	2	2	10
Тема 6. Національно-мовна політика і розвиток української мовної культури у 50-ті – 60-ті рр. ХХ ст.	2	2	10
Тема 7. Мовна ситуація в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.		4	10
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни	
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу узгоджена з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. За вивчення дисципліни студенти отримують максимально 100 балів. Зокрема, за роботу на практичних заняттях – максимально 50 балів, за виконання самостійної роботи – 5 балів, за індивідуальне завдання – 5 балів, за залікову контрольну роботу – 40 балів.

Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота охоплює кілька питань, пов'язаних із теорією орфографії, тестові та практичні завдання, орфоепічний і орфографічний аналізи слів.
Практичні заняття	Вивчення і повторення теоретичних питань із опрацьованих тем курсу. Виконання практичних завдань.
Умови допуску до підсумкового контролю	Умовою допуску до підсумкового контролю є отримання позитивної оцінки зі всіх видів робіт (максимально 50 балів, мінімально 25 балів). На рейтингову оцінку впливає присутність здобувача на заняттях, активність на практичних заняттях, успішне виконання письмових робіт, вчасне й належне виконання самостійної та індивідуальної роботи, відсутність пропусків і запізнень на заняття.

Підсумковий контроль	Форма контролю: залік.
----------------------	------------------------

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/polozhenja/>. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом

неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Ажнюк Б. М. Мовне законодавство і мовне планування в сучасній Україні. *Мовознавство*. 2017. № 4. С. 28–40.
2. Ажнюк Б. М. Сучасні тенденції в розвитку слов'янської соціолінгвістичної термінології (статус мов). *Мовознавство*. 2013. № 2-3. С. 163 – 183.
3. Євтушенко Олександр. Хто замовляє музику, або FM-станції як п'ята колона в інформаційному полі України. *Урок української*. 2000. С. 11 – 12.
4. Біланюк Лада. Підсвідоме ставлення до мов – дзеркало мовної політики. *Урок української*. 2001. № 7. С. 5 – 8.
5. Жовтобрюх М. А. Українізація. *Українська мова. Енциклопедія*. К., 2000. С. 645 – 646.
6. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Тези про місце і роль мови в національному відродженні України. Дрогобич, 1992. 140 с.
7. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне "Я". К., 2001. 240 с.
8. Кісь Роман. Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору) / Роман Кісь. Львів, 2005. 300 с.
9. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. К.: Видав. центр "Академія", 2003. 330 с.
10. Лизанчук Василь. Навічно кайдани кували. Львів, 1995.
11. Масенко Л. Т. Мова і політика. 2-ге вид., доп. К.: Соняшник, 2004. 120 с.
12. Масенко Лариса. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К., 2004. 163 с.
13. Масенко Лариса. Нариси з соціолінгвістики. К.: Вид. дім "Кієво-Могилянська академія", 2010. 243 с.
14. Масенко Лариса. Українська соціолінгвістика: вивчення проблем мовної політики. *Українська мова*. 2008. № 1. С. 13 – 23.
15. Масенко Лариса. Українська соціолінгвістика: історія, стан, перспективи. *Українська мова*. 2007. № 1. С. 3 – 15.
16. Матіяш Б. Проблеми функціонування та розвитку української мови в Україні: 90-ті роки ХХ століття. *Державність української мови і мовний досвід світу*. К., 2000.
17. Мацюк Г.П. Прикладна соціолінгвістика: питання мовної політики. Львів, 2009. 212 с.
18. Matsyuk Halyna. Urban Street Names as a Marker of Language/Authority Interaction in Ukraine: Soviet (1922—1991) and Post-Soviet Periods (1991—2011)//Names in daily life. BIBLIOTECA TÈCNICA DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA № 11.- Barselona, 2014. p. 361—369 .
19. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / за ред. Юліане Бестерс-Дільгер. К., 2008. 363 с.
20. Пінчук О.Ф. Нариси з етно- та соціолінгвістики. К., 2005. 152 с.
21. Погрібний Анатолій. Світовий мовний досвід та українські реалії. К., 2003.

Електронні ресурси

1. www.litopus.org.ua
2. www.mova.info
3. www.novamova.com.ua
4. www.pereklad.kiev.ua
5. www.pravopys.net
6. www.r2u.org.ua
7. www.rozum.org.ua

8. <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/language/>
9. <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>
10. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. <http://www.timer-ua.com/life/2010/08/20/161737.html>
12. <http://www.svaboda.org/content/article/2152150.html>
13. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
14. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>
15. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

Пітель Василь Іванович, кандидат
філологічних наук, доцент кафедри
української мови